

Kvalitete novog čovjeka na primjeru Ivana Merza

Mirko NIKOLIĆ

Sažetak

U prvom dijelu članka autor je istaknuo neke značajke koje o čovjeku donosi »Katekizam Katoličke Crkve«. Čovjek želi Boga susresti. Stvoren je na sliku i priliku Božju i unatoč raskida s Bogom, nije ostavljen nego je ponovno uveden u milosni život. U osobi Ivana Merza, o čemu se raspravlja u drugom dijelu članka, naznačene su glavne duhovne značajke koje su ga činile novim u vremenu u kojemu je živio. Njegov duhovni lik, prožetost misterijem Crkve, ljubav prema liturgiji, Euharistiji, krunici i Papi velike su kvalitete Merčeve osobe koje mogu biti primjer i poticaj mnogim današnjim angažiranim laicima u Crkvi.

I. Uvod

Pred nama je zadaća da u osobi Ivana Merza pokušamo uočiti kvalitete koje bi trebale resiti novog čovjeka, čovjeka za ovo naše doba. Ovo sam predavanje zato shvatio kao poziv svima vama, još bolje – svima nama, da na temelju nekoliko bitnih Merčevih duhovnih značajki razmišljamo o sebi samima.

On nije bio svećenik niti redovnik. No, bavio se teologijom i radio ono što bi danas trebao raditi angažirani vjernik. Ostvario je tako svoj poziv u Crkvi kao laik, i to, možemo reći, *par excellence*. Zato ga želimo danas izbližega promotriti da nam bude ohrabrenje u našim klonulostima i inspiracija u trenucima malodušja.

Najprije ćemo u prvom dijelu ovog izlaganja iznijeti što to novi »Katekizam Katoličke Crkve« govori o čovjeku koji je već na svom iskonu Bogu negativno odgovorio, njegovu susretu s Bogom koji ga ne ostavlja i koji ga je stvorio na svoju sliku, sebi slična. Potom ćemo istaknuti neke značajke osobe i duhovnosti Ivana Merza što nam može biti putokaz u ostvarivanju kvaliteta koje bi trebale krasiti novog čovjeka. Zato ovo shvatimo više kao poziv na osobnu refleksiju i poticaj na izgradnju svoje duhovnosti koja će zračiti tom novošću u naše vrijeme kao što je Merčev duhovni život zračio novost u njegovo doba.

II. Čovjek u novom katekizmu Katoličke Crkve

Da bismo uvidjeli koje su to kvalitete novog čovjeka, kakav bi on zapravo trebao biti, najbolje je da prolistamo »Katekizam Katoličke Crkve« koji je, kako veli sam sv. Otac u svojim uvodnim mislima »plod cijelog Episkopata Katoličke Crkve (...) i živo se tiče crkvenog života.«¹ Katekizam o čovjeku obilno govori od početka do kraja.

Poznati su nam odgovori na pitanje: »Zašto smo na svijetu, odnosno zašto je čovjek na svijetu?« Naučili smo ih kad smo i sami išli na vjeronauk. Na toj liniji nastavlja i novi katekizam. Čovjekov se život sastoji u tome da upozna i uzljubi Boga. Bog ga je slobodno stvorio i uveo u svoj božanski život. Stoga mu je On blizak na svakom mjestu i kroz sva vremena.² Da se objavi čovjeku, Bog mu govori njegovim jezikom, služi se čovjeku nezamjenjivim riječima da bi u jednom trenutku povijesti i sama Riječ Vječnog Oca postala slična ljudima, postala čovjek. Tragajući za Bogom čovjek se osjeća malenim u Njegovoj tajanstvenoj nazočnosti. I veliki Mojsije skida sandale pred gorućim grmom i zastire lice pred Božanskom Svetošću. Znamo kako je prorok Izaija zavapio misleći da je izgubljen, jer je kao čovjek nečistih usana bio pred Slavom Božjom koji je tripud Svet.³ Jednako i apostol Petar moli Isusa da se udalji od njega, jer u njegovoj blizini osjeća svoju grešnost. No, upravo su to situacije u kojima Bog pokazuje koliko je za čovjeka, koliko mu želi dati novih poticaja, dati mu novu snagu koja će ga činiti novim i boljim čovjekom. To je lijepo sažeo Ivan apostol u svojoj prvoj poslanici: »I umirit ćemo pred njim srce svoje ako nas ono bilo u čemu osuđuje. Jer Bog je veći od našeg srca i znade sve« (1 Iv 3,19-20).

1. Može li čovjek susresti Boga?

Činjenica je da čovjek nosi u sebi želju za Bogom, jer je stvoren od Boga i za Boga. Zato možemo reći da je on religiozno biće, »homo religiosus«. »Želja za Bogom upisana je u čovjekovo srce (...); Bog ne prestaje privlačiti čovjeka k Sebi i samo u Bogu čovjek će naći istinu i sreću koje neprestano traži.«⁴

1 »Katekizam Katoličke Crkve«, Paris, 1992. str. 7.

2 »Bog, neizmjerljivo savršen i blažen u samome sebi, u odluci čiste dobrote, slobodno je stvorio čovjeka da ga učini dionikom svog blaženog života. Zato je On kroz sva vremena i na svakom mjestu bliz čovjeku. On ga zove, pomaže mu da Ga traži, da ga upozna i ljubi svim svojim snagama«. Isto, str. 11.

3 Usp. Izl 3, 5-6; Iz 6,5.

4 Katekizam, str. 21. To je vrlo lijepo izrečeno u pastoralnoj konstituciji o »Crkvi u suvremenom svijetu«: »Posebno bitna crta ljudskog dostojanstva (Katekizam to ovako prevodi: »Najuzvišeniji vidik ljudskog dostojanstva« što nam se ovdje čini i ljepšim i

Čovjek može zanemariti, zaboraviti i svjesno odbaciti tu svoju dužnost naspram Boga. Zašto se to događa? Katekizam ovako odgovara na to pitanje: »Do takvog stava može doći zbog revolta protiv zla u svijetu, neznanja ili vjerskog indiferentizma, prevelike brige za svijet i njegova bogatstva, lošeg primjera vjernika, neprijateljskih tokova misli protiv vjere i konačno zbog stava čovjeka grešnika koji se zbog straha krije pred Bogom i bježi pred njegovim pozivom.«⁵

Na sreću, ako čovjek i može dospjeti u takva stanja i udaljiti se od Boga, ako zaboravi i odbije Boga, Bog se ne prestaje zauzimati za njega, ne prestaje ga tražiti i pomagati mu da pronade svoju sreću.

Kad mi kažemo da tražimo Boga, to je, ustvari, pogrešan ili nespretnan izričaj za našu osobnu izgubljenost. Boga ne treba tražiti! On se nije izgubio. Čovjeka treba tražiti, jer je on izgubljen. Mi smo izgubljeni.

Jednom je jedan mladić sa svojim prijateljima, koji su ga svojim prijateljstvom gotovo dovukli, došao k patru Piju i iskreno mu se povjerio: »Moj Oče, došao sam sa svojim prijateljima, ali moram vam priznati da ne vjerujem u Boga.« Pater Pio je jednostavno odgovorio: »Vrlo važno! Bog vjeruje u tebe, da Bog vjeruje u tebe.«⁶

Sreća je što postoji ovaj obrat. Sreća je što »Bog ide u susret čovjeku«.⁷ Sretni smo da se susret s Bogom ostvaruje ne u čovjekovoj želji kojom bi se uzdigao k Bogu, nego u Bogu koji silazi u svojoj ljubavi k čovjeku.⁸ Sreća je što je on »Emanuel«, »S nama Bog«, da i ja onda mogu biti čovjek, žena osoba s Njim. Zato je sv. Augustin mogao reći: »Kad sasvim budem u Tebi, neće više biti boli i kušnje; potpuno ispunjen Tobom, moj će život biti dovršen.«⁹

2. Čovjek – slika Božja

Svi pokušavaju čovjeka definirati: od filozofije preko medicine, psihologije i drugih znanosti do teologije. Filozofija ga od svojih najstarijih početa-

jačim prijevodom) jest ta što je čovjek pozvan u zajedništvo s Bogom. Već od samog svog postanka čovjek je pozvan da stupi u dijalog s Bogom, jer samo stoga postoji što ga je Bog iz ljubavi stvorio i što ga iz ljubavi stalno uzdržava. Čvjek ne može živjeti punim životom po istini ako tu ljubav slobodno ne prima i svome se Stvoritelju ne povjeri.« GS 19.

5 Isto, str. 22.

6 M. ZUNDEL, »*Ton visage ma lumière*«, Paris 1991, str. 138.

Tjeskobu traganja Boga i bježanja od njega lijepo je sazeo u pjesmi »Vječno bježanje«, svećenik-pjesnik Izidor Poljak: »Sav život svoj, Gospode, od Tebe bježim i bježeći za Tobom težim.« I pjesma ovako završava: »Ja pred Tobom bježim. I nikada k Tebi neću ja doći, ako me divovskom ne pograbiš moći i nosiš, kud noga krzma mi poći.« (I. POLJAK, »*Pjesme*«, Zagreb, 1983, str. 134.)

7 Usp. *Katekizam*, str. 25-30.

8 Usp. A. RIZZI, »*Dieu cherche l'homme*«, Paris, 1989.

9 Sv. Augustin, »*Isповјести*«, 10, 28, 39.

ka definira kao »animal rationale«, a u novije vrijeme egzistencijalisti ga gledaju kao »bačenost u svijet«. U definiciji »animal rationale« određen je s obzirom na nižu razinu, a u definiciji »bačenost u svijet« promatran je kao dio stvarnosti u kojoj živi i na koju je osuđen.

Kako Biblija definira čovjeka? U njoj je određen kao »slika Božja«. Znači li to da u sebi nosi nešto što ga nadilazi? U izričaju: »Čovjek je slika Božja«, čovjek je određen s obzirom na višu razinu. Kao »slika Božja«, korelat mu nije životinja, kao što je to u definiciji »animal rationale«, nego Bog. Biblija ga povezuje s Bogom i tu je unesen u bitno novu stvarnost koja ga izdiže iznad svega i daje mu novo dostojanstvo. Tu ga gledamo kao Božje djelo.

Prvi tekst koji čitamo u Bibliji o čovjeku glasi: »Načinimo čovjeka na svoju sliku, sebi slična« (Post 1,26). To znači da je Bog blizak, nazočan u čovjeku, a da je čovjek sličan Bogu. »Izrazom dakle da je čovjek stvoren na Božju sliku prvenstveno je izraženo da je čovjek što ga je Bog stvorio na neki način Božje prebivalište, da je Bog u njemu nekako prisutan. Iz toga slijedi da je prva obitelj što ju je Bog stvorio, a u koju je nekako uključena cijela obitelj ljudskog roda, bila stvorena kao slika Božja, tj. kao biće u kojemu je Bog prisutan.«¹⁰

Dostojanstvo ljudske osobe utemeljeno je i ukorijenjeno upravo na činjenici da je čovjek stvoren na sliku Božju, da je Bogu sličan. »Krist, u objavi Očeva misterija i njegove Ljubavi, u punini očituje čovjeka njemu samome i otkriva mu uzvišenost njegova poziva. U Kristu je, 'koji je slika Boga nevidljivoga' (Kol 1,15), čovjek stvoren na 'sliku i sličnost' Stvoriteljevu«, konstatira se u Katekizmu.¹¹

U tome je čovjekova veličina. Nosi Boga u sebi i slika je Božja u svijetu. »Slika božanska je prisutna u svakom čovjeku. Ona zrači u zajedništvu osoba kao što zrači iz međuosobnog jedinstva božanskih osoba«,¹² piše u Katekizmu.

Čovjek je stvoren da živi u Božjem prijateljstvu. Kao duhovno stvorenje u tom prijateljstvu može biti samo u slobodnoj podređenosti Bogu.

Na žalost, znamo kako je ta sličnost narušena već od iskona. »Čovjek je prekinuo vezu s Bogom. (...) Ponaprije pogođen je čovjek ukoliko je Božja slika, tj. biće u kojemu je Bog nekako bio prisutan.«¹³ U svom grijehu čovjek je više volio sebe i time prezreo Boga. Izabrao je sebe naspram Boga. Narušio je sklad u kojemu je prebivao i smrt je unišla u njegovu povijest (Rim 5,12).

Stvoritelj toliko voli svoje stvorenje da mu već nakon pada nudi obnovu koja je zasjala punim sjajem rođenjem Njegova Sina s kojim počinje

10 I. GOLUB, »Prijatelj Božji«, Zagreb, 1990, str. 97.

11 *Katekizam*, str. 365-366.

12 *Isto*, str. 366.

13 I. GOLUB, *nav. dj.*, str. 101.

nova milosna era. Po toj milosti čovjek može postajati trajno novim bićem, živjeti kvalitetnije svoj život. Pozvan je da to živi i ostvaruje. Pojedinci to uspijevaju ostvariti na osobit način. Oni su nam zato poticaj i ohrabrenje. Među takvima je i Ivan Merz u čijem liku želimo upoznati kvalitete novog čovjeka što nam treba biti poticaj za veći osobni angažman i za kvalitetniji vjernički život.

III. *Primjer Ivana Merza (1896-1928)*

Ono čime je Ivan Merz zračio u svijetu i tako svjedočio za Evanđelje bila je njegova duhovnost, njegov duhovni život. Pustio je da Bog bude u njemu i da Bog djeluje po njemu. Možemo reći da mu je životno geslo bilo: »Katolička vjera je moje životno zvanje«, ali k tomu dodaje »i mora to biti svakom pojedinom čovjeku bez iznimke.«¹⁴ Za to je živio i od toga je živio.

1. *Duhovni lik Ivana Merza*

Što nas može najviše zanimati kod Ivana Merza i potaknuti da bismo ga nasljeđovali? Što je to kod njega tako atraktivno pa je još uvijek aktualan, da bismo onda i sami, na svoj način i u ovo vrijeme, to pokušali u životu ostvariti? Mislim da je to Merčev duhovni portret. Pokušajmo ga, stoga, orisati s nekoliko najvažnijih poteza koji čine bit njegove duhovnosti.

On je provodio dubok duhovni život koji je bio temelj njegova apostolskog rada. Stoga s pravom možemo kazati za same sebe: kakav nam je duhovni život, takav nam je i apostolat. Iz nutrine zrače naši stavovi, pogledi i zauzetosti u svijetu. Nutrina nas tjera ili potiče na angažman, na kvalitetnije življenje i svjedočenje svoje vjere. Merz je dobro shvatio Isusovu poruku koju je sv. Marko zabilježio: »Nema ništa izvan čovjeka što bi ga moglo onečistiti kad uđe u njega; nego ono što izlazi iz čovjeka, to onečisti čovjeka... jer iz nutrine, iz ljudskog srca izlaze zle misli, razne vrste bluda, krađe«, itd. (Mk 7,14-23). Merz jasno ističe: »Bez duhovnog života prestao bih bivovati«,¹⁵ a to znači živjeti. »Bez toga je pakao.«¹⁶ »Duhovnim životom sudjelujemo u unutrašnjem Božjem životu. Postajemo u neku ruku Bog.«¹⁷ Kako je to smiono rečeno. To je mogao izreći samo onaj koji je s Bogom bio u velikoj povezanosti i koji je dopustio da Bog u njemu bude Bog. Merz je takav bio.

14 Citirano prema S. ŠARIĆ, »Pojava i značenje dr Ivana Merza u Crkvi u Hrvatskoj«, Zagreb, 1978, str. 52.

15 B. NAGY, »Put k suncu«, Zagreb, 1993, str. 99.

16 Isto, str. 100.

17 Isto, str. 100.

Kad je Dragutin Kniewald odlučio izdati molitvenik za mladež, proveo je veliku anketu među katoličkom mladeži i zamolio je i I. Merza, svog bliskog prijatelja, da ispuni tu anketu. To nam daje uvid u bogati nutarnji Merčev duhovni život.

Svako jutro tri četvrt sata razmatranja. Uvečer krunica, ispit savjesti i priprava za razmatranje slijedećeg dana. Dnevna sv. Misa s pričešću. O tome je u svom dnevniku zapisao: »Jako volim tišinu, mir; mogu razmišljati, mogu misliti na misterij Euharistije, zapadati u nepomično čuđenje, mogu se dugo moliti. (...) Ljepše je u samoći, ljepše je zavući se u tamnu crkvicu i pri treptanju vječne svjeće, za posljednjih traka sunca tiho moliti krunicu i diviti se, vječno se diviti Euharistiji, tome sjaju, toj veličini, toj neizrecivoj Ljubavi.«¹⁸

Čestim ispovijedanjem osjeća korist i pomoć za lakše svladavanje pogrešaka. Ni njemu nije bilo lako ići na sv. ispovijed. Doživljavao je to kao napor, napose kad je trebao kazati grijeha protiv čistoće. Pazio je na knjige koje je čitao, jer je znao da literatura može snažno utjecati na čovjekovu nutrinu.

Pisac naših dana, Ivan Aralica, lijepo je to izrekao: »Čovjekov je duh kao njiva: u njemu raste što se u nj posije.«¹⁹

Ističe da je svrha ljudi u posvećenju, u nastojanju da postanu slični Utjelovljenoj Riječi, u usklađivanju našeg života sa životom Spasiteljevim. Čovjekovu dušu može ispuniti samo Bog. U svom je dnevniku povjerio: »Neizmjernu prazninu u duši može ispuniti samo neizmjerni Bog. Čovjek koji hoće živjeti ljudskim životom, treba živjeti životom Milosti, životom sjedinjenja duše s Bogom. To je jedino pravi ljudski život.«²⁰ Ovdje osjećamo veličinu Merčeva duha. Samo velike i snažne duše mogu u sebi imati toliku čežnju za Bogom i takav doživljaj Božje nazočnosti. No, isto tako velike duše snažnije doživljavaju Božju odsutnost, prazninu i *dezolaciju* u duhovnom životu.

Kad je jednom zgodom boravio u Đakovu, divio se đakovačkoj katedrali, djelu ljudskih ruku. To mu potiče misao, koju izriče u svom govoru, o važnosti izgradnje hrama Duha Svetoga u našim dušama. Upozoruje da imamo temelje za to u svojoj nutрини. Trebamo graditi katedralu u sebi a onda pomagati i drugima graditi u njihovoj nutрини hram Duhu Svetome.

Ivan Merz je uočio jednu važnu značajku duhovnog života, a to je duhovno vodstvo. »Bog želi voditi ljude pomoću ljudi.«²¹ U duhovnim vježbama odlučuje s obzirom na duhovno vodstvo:

18 Citirano prema D. DAMJANOVIĆ, »Pojava i značenje dra Ivana Merza u Crkvi u Hrvatskoj«, Zagreb, 1979, str. 11.

19 I. ARALICA, »Majka Marija«, Zagreb, 1992, str. 19.

20 B. NAGY, *nav. dj.*, str. 102.

21 *Isto*, str. 105.

»Da ne suspregnem pred poteškoćama, tjelesnim naporima neću sam rasuđivati, već pitati svoga duhovnog vođu za savjet.«²² To je važna spoznaja koju bismo trebali usvojiti i ponijeti s ovog duhovnog susreta. Ponijeti odavde i ostvarivati je u svom životu, te pomagati i drugima da to žive. Kateheza sadrži u sebi i dimenziju duhovnog vodstva u jednom širem smislu. Izlažući nauk Crkve, tumačeći Božje zapovijedi i sakramente, učeći moliti, vjeroučitelj formira napose nutarnji život vjeroučenika. Zato je odgovoran kako to čini, jer na taj način duhovno usmjerava svoje učenike. Stoga je važno, upozoruje I. Merz, »svu pažnju posvetiti odgoju samih sebe i studiju katolicizma...«²³ Napor i traganje za savršenosti moraju biti trajno nazočni u nama, »naš svagdanji kruh«. Time otvaramo u sebi nove nutarnje vidike. To nam pomaže da budemo nesebični i stičemo kondiciju koja nam je potrebna da ne podlegnemo.

Drugi vatikanski koncil jasno veli u dogmatskoj konstituciji LG, u petom poglavlju, u kojem se pretresa o općem pozivu na svetost: »Svima je dakle jasno da su svi vjernici, bilo kojeg staleža i stepena, pozvani na potpuni kršćanski život i na savršenu ljubav.«²⁴ Malo dalje u istom poglavlju konstitucija potiče: »Svi će se dakle vjernici u svojim životnim prilikama, dužnostima i okolnostima i pomoću svih tih stvari svaki dan sve više posvećivati, ako sve s vjerom primaju iz ruke nebeskog Oca i surađuju s Božjom voljom...«²⁵

Ivan Merz je to davno prije koncila živio. Za njega je načelo svetosti u zazivu: budi volja Tvoja. »U ovoj je rečenici« veli on, »sadržana srž svih onih molitava koje su rečene od početka svijeta i koje će se reći do konca svijeta. Poniznost, tj. ponizno pokoravanje Volji Božjoj dakle temelj je svim ostalim krepostima; na ovoj mora da počiva zgrada našeg nutarnjeg života.«²⁶

Spomenimo još jednu važnu značajku Merčeve duhovne dimenzije. To su duhovne vježbe. Obavljao ih je svake godine već od svojih studentskih dana. U duhovnim je vježbama nalazio sigurniju orijentaciju u životu. Kad ih je obavljao g. 1923. ovo je zapisao: »Molim te, Isuse, da u staležu, koji sam izabrao, uvijek nastojim biti Tebi sličan, (...) biti poslušan poticajima Tvojim u mojoj duši i savjetima moga duhovnog vođe kojim se Ti služiš...«²⁷ To je značajka angažiranog vjernika laika koji se posvećuje u staležu u koji ga Bog zove.

22 *Isto*, str. 113.

23 *Isto*, str. 105.

24 *LG*, 5, 40.

25 *LG*, 5, 41.

26 B. NAGY, *nav. dj.*, str. 107.

27 *Isto*, str. 109.

Grieh je stvarnost našeg života i protiv njega se treba boriti kao protiv najvećeg zla. »Srž svakog apostolata mora biti borba protiv grijeha.«²⁸

Staleške dužnosti nisu ugodne ni lagane. To je i Ivan osjećao. Koliko se god naša narav opire trpljenju i križu, Merz se ipak bojao života bez križa. Čini se da je u jednim duhovnim vježbama posebno o tome razmišljao i molio. Zato je mogao zapisati: »Život bez križa, udoban, morao bi za mene biti najvećom sramotom«, a nakon toga odlučuje: »Savjesno obavljati staleške dužnosti i to smatrati za križ mojeg života; za moje dnevno razapinjanje, koje donosi blagoslova u radu za spasavanje duša u Katoličkoj Akciji.«²⁹

Na osnovi ovih nekoliko misli možemo imati uvid u bogat i snažan duhovni život koji je Merz živio i provodio. Nije se bojao biti angažirani vjernik i živi svjedok Kristov kome je cijeli svoj život darovao.

2. U čemu je još za nas Merz privlačan?

Istaknut ćemo neke značajke koje su bile snažno prisutne u Merčevu životu kao nešto nad čime se možemo zamisliti i što bi nam moglo poslužiti za osobni ispit savjesti

2.1. Merz je bio čovjek Crkve

Merz je bio duboko prožet misterijem Crkve. Jednostavno, njegov stav prema Crkvi možemo sažeti u rečenicu: volio je Crkvu. Za nju je živio i njoj se posvetio. Koliko je god Crkvu doživljavao kao savršeno društvo, ipak je bio svjestan i njezine krhkosti i manjkavosti zbog njezine ljudske dimenzije. To je vidio i znao. No, bio je svjestan da božanska dimenzija u Crkvi ima dovoljno snage da u sebi nosi ljudsku slabost, ima dovoljno »mogućnosti da čovjeka učini sretnim« i da svoj Božanski život može »preljevati u svaku ljudsku zajednicu, u svakog čovjeka. Stoga svatko tko se povezuje s Crkvom u susretaju božanskog života postaje dionikom tog života.«³⁰

Kad govori ili piše o Crkvi, jasno to se odnosi na Rimsku Crkvu. Svojim stavovima prema Crkvi možemo reći da je bio preteča svega onoga što je Crkva rekla i zapisala o sebi na Drugom vatikanskom koncilu. Duboko poštuje njezin ustroj, njezinu hijerarhiju. Proučavanjem papinskih dokumenata prati život Crkve u koji je bio cijelim svojim bićem ukorijenjen.

28 *Isto*, str. 111.

29 *Isto*, str. 112.

30 J. KRIBL, »Pojava i značenje dra Ivana Merza u Crkvi u Hrvatskoj«, Zagreb, 1979, str. 22.

Odredbe Crkve doživljava kao mudre i prave blagodati za ljudski rod. Načela Crkve temelj su na koji se može postaviti društveni poredak.³¹

Sa životom Katoličke Crkve povezuje napredak cijelog hrvatskog naroda: »Hrvatski se narod odnjahao u krilu svete Crkve katoličke i od nje dobio mnoštvo duhovnih i vremenitih dobara. Udes je hrvatskog naroda bio nerazdruživo spojen s udesom Crkve katoličke; zatajiti taj blagotvorni utjecaj Crkve na sav razvoj naroda bilo bi djelo najveće nezahvalnosti... Svaki pravi Hrvat mora biti duboko uvjeren da će koristiti svome narodu samo onda ako bude narod odgajao u pravom katoličkom duhu.«³²

Preko Orlovstva³³ želi svim mladima poručiti: »Katolička vjera je bila vjera tvojih otaca; njoj cijeli hrvatski narod ima zahvaliti svoju slavnu prošlost. Želiš li da u ovo sudbonosno doba hrvatski narod ponovno ojača na svim područjima života, neka postavi kao temelj svojem radu velika i jedina načela Crkve Kristove...«³⁴

Čitajući ove Merčeve misli o Crkvi ne osjećamo li njihovu životnost upravo u ovo naše vrijeme kad govorimo o duhovnoj obnovi u hrvatskom narodu, kad ponovno proživljavamo »sudbonosno doba« za naš narod? I kolika je njihova aktualnost danas kad u školama možemo odgajati mlade u tom crkvenom duhu kojim je Ivan Merz bio prožet.

2.2. Merz je bio čovjek liturgije

U ljubavi prema Crkvi i svojoj dubokoj povezanosti sa svim onim što je bilo crkveno, Merz je otkrio jednu novu dimenziju koju je njegovao i u sebi razvio. To je liturgijski život. Osjećao je da mu liturgija može najbolje i najdublje omogućiti povezanost i jedinstvo s Crkvom. Iz liturgije je crpio snagu i apostolski oduševljenje. Liturgiju je shvaćao kao najbolje »sredstvo« za obnovu vjerskog života među hrvatskom mladeži. Svoj život je posvetio odgoju mladeži kroz liturgiju. Toliko se za nju zainteresirao da je kao predmet svoje doktorske disertacije obradio temu: »Utjecaj liturgije na francuske pisce od Chateaubrianda do naših dana«.

Zapisao je: »Liturgija je službena molitva Crkve, službena molitva Zaručnice Kristove, razgovor između Zaručnice i božanskog Zaručnika.«³⁵ Liturgija nam pomaže da uniđemo u ljepotu unutarnjeg Božjeg života. »Svečana je liturgija u neku ruku projekcija neba na zemlju.«³⁶ Središte

31 Usp. B. NAGY, nav. dj., str. 119.

32 Citirano prema J. KRIBL, »Pojava i značenje dra Ivana Merza u Crkvi u Hrvatskoj«, Zagreb, 1979, str. 28-29.

33 Katolička organizacija hrvatske mladeži. Samostalni »Hrvatski orlovski savez« osnovan je 16. XII. 1923. Potpuno se oslanja na crkveni autoritet. Merz mu je bio prvi potpredsjednik i poslije tajnikom.

34 J. KRIBL, nav. dj., str. 29.

35 B. NAGY, nav. dj., str. 123.

36 Isto, str. 125.

liturgije je sv. Misa bez koje nema istinskog liturgijskog života. Zato je misa tako važna u životu vjernika. Ona je središte dana. Misa je najvažniji čin u Crkvi i na oltaru se događaju najveća čuda. Zalagao se za pjevanu misu, jer takvom liturgijom već na zemlji počinjemo pjevati Bogu. »Vjernik, koji se moli liturgijski, pridružuje se korovima anđeoskim, koji neprestano hvale Tvorca i čovjek se zapravo na taj način već na ovoj zemlji počinje vježbati u onoj službi koju će pun radosti i ushićenja obavljati u vječnosti.«³⁷

Svojim poimanjem liturgijskog života Merz može biti danas poticaj svima nama u ozbiljnosti i oduševljenom pristupu liturgiji. Njegovo zalaganje za pjevanu misu i poticanje na aktivno sudjelovanje kod sv. Mise primjer su kako bi trebalo i današnjim mladima pristupati kad govorimo o njihovom duhovnom rastu i obnovi.

2.3. *Još neke Merčeve značajke*

Bio je čovjek duboke pobožnosti prema Mariji. Uz Euharistiju najviše je cijenio molitvu krunice. Naučio ju je istinski moliti u Lourdesu. »Da u Lurdu sam«, veli, »naučio što je Krunica i to mi je odsada drugi najbolji prijatelj«. ³⁸ Jednoj djevojci savjetuje: »Kad vam bude u životu teško i kada vas snađu nevolje, uzmite Gospinu krunicu i ona će vas utješiti i dati vam snage da sve mirno snosite s potpunim predanjem u Volju Božju«. ³⁹

Gledajući kako se snalazio u svojem ovozemaljskom životu i mnogima bio oslon, putokaz i ohrabrenje, ne možemo se oteti dojmu da bi i u ovo naše doba bio takav. Bio bi i danas zanimljiv i mladi bi ga zasigurno voljeli, jer ih je i on volio. Nalazili su u njemu prijatelja koji ih shvaća i razumije. Ljubav prema čovjeku bila je put kojim mu je i pristupao. Zato mu je bio otvoren put do srca koja je osvajao i koja su ga prihvaćala i voljela.

Općenito govoreći volio je laike i njima je i posvetio cijeli svoj život. Da je doživio Drugi vatikanski koncil, vidio bi ostvaraj mnogih svojih ideja koje su zaživjele nakon tog koncila, napose u liturgiji i angažmanu laika u životu Crkve.

Njegova vjernička zrelost očitovala se u štovanju crkvene hijerarhije počev od svećenika pa sve do sv. Oca. U ovom zadnjem gledao je vidljivog Krista među ljudima. »Jedna je od bitnih karakteristika svakog rimskog katolika da ljubi sv. Oca Papu i da sve svoje misli i sva svoja djela ravna prema odredbama i željama njegovim. Rimski je Papa vidljivi Krist među ljudima, zaručnik sveopće Crkve.«⁴⁰

37 *Isto*, str. 129.

38 *Isto*, str. 137.

39 *Isto*, str. 137.

40 *Isto*, str. 141.

IV. Zaključak

Pokušali smo u osobi Ivana Merza predočiti kvalitete koje bi trebale resiti današnjeg, novog čovjeka. Iznijeli smo nešto od njegova bogatstva da bismo se i sami obogatili. Reći da je to sve, bilo bi preuzetno. I htjeti prikazati sve u jednom ovakvom kratkom izlaganju, bila bi ludost. Ovo su samo neki kamenčići iz Merčeva bogatog mozaika.

Uvidjeli smo da njegova veličina nije od toga što je bio učen ili što je strane jezike govorio ili što je bio intelektualac svestrano izobražen. Bio je velik jer nije živio od svoje osobne snage i umnosti, nego od punine Božje. Njegova je veličina dolazila iz onog nutarnjeg čovjeka kojeg je gradio u suradnji s milošću koju mu je Bog obilno davao. U tome i jest bila sva njegova mudrost: znao je spojiti dar milost i osobni mar i zalaganje.

Zato je ovo izlaganje htjelo biti više izazov i poticaj nama samima, negoli sustavan i cjelovit prikaz Merčeve osobe. Izazov da posegnemo za literaturom koju je sam napisao i koja je o njemu napisana, a poticaj da pokušamo nešto od toga ostvariti u svom osobnom životu. Tako ćemo ga bolje upoznati i on će nas istinskije nadahnuti da i sami u svoje vrijeme odgovorimo poticajima duha i budemo novi ljudi za ovo naše vrijeme.

CHARACTERISTICS OF THE NEW MAN ON THE EXAMPLE OF IVAN MERZ

Mirko Nikolić

Summary

In the first part of the paper the author emphasizes some characteristics about man in the »Catechism of the Catholic Church«. Man has the wish to meet God. He is created to the image of God and in spite of separation from God he is not abandoned but brought back to a life of grace. In the second part, the person of Ivan Merz is discussed, particular stress being laid on the main spiritual features which had rendered him a New Man during his lifetime. His spiritual figure, permeated by the mystery of the Church, his love for liturgy, Eucharisty, the Rosary, the Pope, are the major qualities of Merz as a person and they can be considered as examples and incentives for many committed lay persons in the Church.